

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

23 februari 2000

GEDACHTEWISSELING

over de nota

**"Aanbeveling betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs"
van het Kinderrechtencommissariaat**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer Frans Ramon**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, mevrouw Marleen Van den Eynde ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Kris Van Dijck.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke, mevrouw Ingrid van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys, Cis Schepens ;

de heren Jean Geraerts, Roland Van Goethem, Joris Van Hauthem ;

de heren Jan Van Duppen, Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Dirk De Cock.

INHOUD

Blz.

1. Toelichting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris	4
2. Toelichting door de heer Johan Leman, voorzitter van de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie van de Vlaamse Onderwijsraad en directeur van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding	6
3. Gedachtewisseling met de leden	8
Bijlage	11

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid organiseerde op donderdag 10 februari 2000 een gedachtewisseling over de nota van het Kinderrechtencommissariaat "Aanbeveling betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs" (Bijlage). Daartoe nodigde de Commissie mevrouw Ankie Vandekerckhove en de heer Johan Leman uit. Mevrouw Vandekerckhove is Kinderrechtencommissaris en de heer Leman voorzitter van de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie (BEOBEMI) van de Vlaamse Onderwijsraad en directeur van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding.

1. Toelichting door mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris

a. Inleiding

Mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris, geeft toelichting bij de nota van het Kinderrechtencommissariaat "Aanbeveling betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs".

Zij stelt dat de aanbeveling het resultaat is van enerzijds een onderzoek van de klachten omtrent discriminatie die bij het Kinderrechtencommissariaat binnenkwamen, en anderzijds van andere informatiebronnen. In de loop van het onderzoek verzocht ook de minister van Onderwijs een advies te formuleren m.b.t. de evaluatie van de non-discriminatieverklaring.

Individuele klachten die bij het Kinderrechtencommissariaat worden ingediend, worden doorverwezen naar de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie, BEOBEMI, waarin het Kinderrechtencommissariaat als neutrale waarnemer is opgenomen. In die zin is het volgens haar belangrijk dat de heer Johan Leman, voorzitter van de BEOBEMI, bij deze gedachtewisseling aanwezig is. Andere klachten worden, al naargelang het geval, doorverwezen naar de meest passende instantie.

De spreker vervolgt dat niemand in het kader van een non-discriminatiebeleid gebaat is bij het ontstaan van concentratiescholen. Het Kinderrechtencommissariaat wil enkel nagaan of het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind ook daadwerkelijk wordt toegepast. Zij stellen in het onderwijs dikwijls vast dat dit verdrag beschouwd wordt als een vrijblijvende tekst. Eigen regels en

afspraken krijgen voorrang op het verdrag, terwijl het omgekeerd moet zijn.

In de Beleidsnota Onderwijs 1999-2004 heeft zij verscheidene elementen teruggevonden die ook in de aanbeveling van het Kinderrechtencommissariaat werden opgenomen. De werking van de non-discriminatieverklaring wordt momenteel wetenschappelijk door externe instanties geëvalueerd, zodat het zeker niet de bedoeling is van de aanbeveling om commentaar te geven op de werking van de BEOBEMI als dusdanig.

b. De non-discriminatieverklaring in het onderwijs

Mevrouw Ankie Vanderkerckhove verklaart dat de non-discriminatieverklaring als positief moet worden beschouwd, temeer omdat deze in de lijn ligt van de geest van het verdrag.

Bij het Kinderrechtencommissariaat kwamen in het schooljaar 1999-2000 de volgende aanmeldingen van klachten m.b.t. discriminatie binnen :

- 7 klachten m.b.t. weigering van inschrijving, waarin een tussenkomst werd gevraagd ;
- 206 klachten m.b.t. weigering van inschrijving die ter informatie werden overgemaakt ;
- 11 klachten m.b.t. discriminatie in het onderwijs, waarin een tussenkomst werd gevraagd ;
- 9 klachten m.b.t. discriminatie in het onderwijs, die ter informatie werden overgemaakt.

De non-discriminatieverklaring is een nuttig en zinvol instrument omdat men niet kiest voor een afdwingbaar systeem, maar eerder voor een dialoog over de netten heen over deze principeverklaring, zonder te vervallen in vrijblijvendheid. Het blijft weliswaar een vrijwillig engagement van de ondertekenende partijen.

Deze verklaring is er gekomen op het moment dat het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind reeds geratificeerd werd door België en ook in Vlaanderen rechtsgeldigheid had verkregen. Dit is volgens de spreker vreemd omdat dit Verdrag uiteindelijk primeert op elke wettelijke norm. En dat geldt zeker voor de non-discriminatieverklaring die een loutere uiting is van sociaal engagement. Het Internationaal Verdrag moet dan ook gezien worden als een minimumnorm, waarbij de non-discriminatieverklaring kan dienen als werk-instrument.

c. Non-discriminatie in de wetgeving

De spreker stelt dat de non-discriminatie niet inhoudt dat er geen verschil mag worden opgelegd. Zij verwijst daarbij naar het arrest van het Arbitragehof van 27 januari 1994 waarin gesteld wordt dat positieve discriminatie kan, wanneer zij een wettelijk doel dient, gestoeld is op een objectief en redelijk criterium en waarbij de aangewende middelen evenredig zijn met het beoogde doel.

d. Weigering van inschrijving

Ondanks de vele inspanningen inzake het non-discriminatiebeleid is het probleem van de weigering van inschrijving nog niet van de baan. Scholen vrezen immers de witte vlucht en het ontstaan van concentratiescholen.

Zij is van mening dat de weigering van inschrijvingen omwille van het bereiken van de bovengrens, zoals opgenomen in de non-discriminatieverklaring, op basis van de etnische origine, een discriminerende maatregel is die eigenlijk niet opgaat. Een gelijkaardig beleid t.a.v. kansarme kinderen zou door niemand worden aanvaard. Uitgaande van het Kinderrechtenverdrag kan mutatis mutandis deze regeling niet opgaan voor migrantenkinderen. De oplossing moet elders worden gezocht.

In dit kader is zij erover verheugd dat de Beleidsnota Onderwijs vermeldt dat een weigering van inschrijving in ieder geval extra zal moeten worden gemotiveerd. De bovengrens kan dan ook niet als een wettelijke norm worden gehanteerd.

e. De beoordelings- en bemiddelingscommissie

Mevrouw Ankie Vandekerckhove merkt op dat de BEOBEMI enkel bemiddelend en niet sanctionerend kan optreden. Dit is een terechte rol, alhoewel er toch een sanctiesysteem zou moeten worden opgesteld t.a.v. scholen die inschrijvingen weigeren op basis van etnische origine. Een verplichte inschrijving is niet altijd de beste oplossing voor de leerling. Maar het verwijzen naar een andere school, en verder de weigerende school ongemoeid laten, is niet langer toelaatbaar.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft ook vastgesteld dat het aantal klachten dat wordt ingediend, slechts een fractie vertegenwoordigen van het werkelijke aantal dat gemeld wordt bij de onderwijssteunpunten, meldpunten etnische discriminatie en lokale integratiecentra.

De reden hiervan is dat men dikwijls niet op de hoogte is van de mogelijkheden of rechten of dat men geen vertrouwen heeft in de werking van de BEOBEMI. Dit laatste komt doordat in de BEOBEMI de inrichtende machten zetelen waartegen zij juist klacht indienen. Bovendien hebben leerlingen en ouders geen inzage in hun dossier of in het verloop van de debatten. De rechtsbescherming van de leerlingen zou in die zin moeten worden uitgebreid.

f. Doelgroepleerlingen

Het Kinderrechtencommissariaat is vragende partij om de definitie van de 'doelgroepleerling', die nu ingevuld wordt op basis van de etnische afkomst, te koppelen aan de schoolse achterstand van de leerlingen. Die achterstand kan te wijten zijn aan de etnische afkomst, maar bij Vlaamse kinderen evengoed aan andere factoren.

Uit de praktijk blijkt tevens dat scholen die inspanningen doen inzake zorgverbreding e.d. mettertijd opnieuw autochtone leerlingen aantrekken. De autochtone ouders merken daarbij op dat zij een kwalitatief goede school willen voor hun kinderen waar het schoolklimaat goed is.

Het Kinderrechtenverdrag vermeldt in artikel 29 dat kinderen in het onderwijs moeten opgevoed worden met respect voor de mensenrechten. Als dit een onderwijsdoelstelling moet zijn, dan staat dit totaal haaks op de discriminerende praktijken van sommige scholen.

g. Aanbeveling door het Kinderrechtencommissariaat

Mevrouw Ankie Vandekerckhove somt vervolgens de aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat op :

- de non-discriminatie moet een meer bindend werkingsprincipe worden ;
- een decretale regeling moet worden uitgewerkt m.b.t. de non-discriminatie en het toelatingsbeleid, met inbegrip van een sanctioneringsmogelijkheid ;
- het lokaal overleg moet sterker worden uitgebouwd en het centrale overleg moet uitgewerkt worden tot beroepsmogelijkheid voor het lokale beleid ;

- leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordiger moeten bij de behandeling van hun klachten aanwezig kunnen zijn en moeten spreekrecht krijgen ;
- vertegenwoordigers van de migrantengemeenschappen moeten in het lokale en centrale overleg kunnen zetelen ;
- er moeten deskundigen op het gebied van kinderrechten kunnen zetelen in het lokale en centrale overleg ;
- het begrip doelgroepleerling moet worden gedefinieerd op basis van de schoolse achterstand ;
- scholen met grote concentraties doelgroepleerlingen moeten meer ondersteuning krijgen in de vorm van personeel, tijd en middelen ;
- in de lerarenopleiding moet er meer aandacht worden besteed aan de mensenrechten- en kinderrechteneducatie ;
- onderwijsinstellingen moeten verplicht worden hun leerlingen te informeren over hun rechten ;
- de toepassing van de non-discriminatie moet bij de inspectie gehanteerd worden als een kwaliteitscriterium ;
- een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet de effecten van het non-discriminatiebeleid nagaan.

2. Toelichting door de heer Johan Leman, voorzitter van de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie van de Vlaamse Onderwijsraad en directeur van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding

a. Inleiding

De heer Johan Leman, voorzitter van de Beoordelings- en Bemiddelingscommissie van de Vlaamse Onderwijsraad en directeur van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, heeft pas één dag voor deze gedachtewisseling vernomen dat hij hierop kon aanwezig zijn. Daarom zal hij zijn tussenkomst beperken tot een reactie op de aanbeveling van het Kinderrechtencommissariaat. Hij ziet voorafgaandelijk een aantal spanningsvelden.

Op de eerste plaats merkt hij op dat de non-discriminatieverklaring o.m. de realisatie tot doel heeft van een 'toelatings- en spreidingsbeleid'. Hij stelt echter vast dat beide niet altijd conform zijn. Toelating en spreiding zijn geen logische aanvullingen op elkaar.

Een tweede vaststelling is dat niet alle onderwijsnetten dezelfde juridische armslag hebben. Het vrij onderwijs heeft bijvoorbeeld bepaalde contractuele rechten, die de andere netten niet hebben.

b. De behandeling van de klachten

De heer Johan Leman wijst erop dat het aantal klachten vrij beperkt blijft. Bij de BEOBEMI worden er jaarlijks ongeveer 65 klachten ingediend. Of dit al dan niet het topje van de zgn. ijsberg zou zijn, heeft in deze geen betekenis, vermits de BEOBEMI enkel kan ingaan op de ingediende klachten zelf.

Hij stelt in ieder geval vast dat 95 % van deze klachten via de BEOBEMI binnen een redelijke termijn van ongeveer 3 weken wordt opgelost. Dit is zijns inziens zeer snel. Het gevolg van deze snelle afhandeling is zelfs dat klachten inzake onderwijs die bij het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding worden ingediend, automatisch doorgegeven worden aan de BEOBEMI.

De spreker verdedigt het feit dat de onderwijsnetten vertegenwoordigd zijn in de BEOBEMI. Het zijn immers deze mensen die wanneer er zich een klacht voordoet in hun net, naar de bewuste school zullen gaan en zonder vooringenomenheid met de directie kunnen praten. Als de klacht niet op deze manier kan worden opgelost, wordt ze doorgegeven aan de inspectie.

In de BEOBEMI zitten naast de inrichtende machten, ook de inspectie en twee onderwijsjuristen. Deze laatsten treden vooral op als er een echt juridisch probleem is. Daarnaast heeft hij het Kinderrechtencommissariaat en het Vlaams Minderhedencentrum, VMC, uitgenodigd om lid te worden van de BEOBEMI. Zij wilden beide liever waarnemer zijn dan effectief lid. Hun aanwezigheid als waarnemer heeft in ieder geval een positieve invloed op de transparantie van de werking.

c. De klachten zelf

De heer Johan Leman brengt aan dat niet alle klachten die bij de BEOBEMI worden ingediend, klachten zijn die voor deze commissie moeten komen en betrekking zouden moeten hebben op

de inhoud van de non-discriminatieverklaring. Die klachten komen bij de BEOBEMI terecht omdat deze commissie de enige klachtencommissie is die men kent. De BEOBEMI zou zich onbevoegd kunnen verklaren, maar men tracht in ieder geval aan bemiddeling te doen.

Hij geeft een aantal voorbeelden. Zo zijn er af en toe klachten over het dragen van een hoofddoek. Een discussie hierover heeft in wezen, voor hem persoonlijk, niets met racisme te maken omdat de school volledig ter goeder trouw kan oordelen dat een hoofddoek bijvoorbeeld tegen de emancipatie van de vrouw ingaat.

Een tweede voorbeeld betreft een klacht over een weigering tot inschrijving. Dit heeft volgens hem niets te maken met het spreidingsbeleid van de non-discriminatieverklaring, wel met het nieuwkomersbeleid.

De heer Johan Leman merkt hier nog op dat ook de interne schoolcultuur niet onder de bevoegdheid van de BEOBEMI valt, vermits dit raakt aan de pedagogische vrijheid van de onderwijsnetten.

d. De bovengrens

De heer Johan Leman is van mening dat het debat over de bovengrens de moeilijkste discussie omvat. Een aantal scholen hebben zich op basis van de non-discriminatieverklaring voorgenomen om op vrijwillige basis en via overleg en afspraken met andere scholen een aantal allochtone leerlingen aan te trekken. Tegelijkertijd willen zij echter omwille van bvb. hun ligging een exclusieve verschuiving naar de eigen school vermijden. In die zin werd de bovengrens ingevoerd zodat men ouders kan doorverwijzen.

Deze gang van zaken is pijnlijk voor ouders die hun kind willen inschrijven in een dergelijke school waar een bovengrens is ingesteld. Deze scholen hebben rond de 30 tot 40 % allochtone leerlingen. Het probleem is dat deze scholen blijkbaar erg aantrekkelijk zijn voor allochtone leerlingen, maar juist daardoor deze grens snel overschrijden.

Het onderwijsbeleid hield tot op vandaag vast aan een spreidingsbeleid voor nieuwkomers over zoveel mogelijk scholen. Hierdoor vermijdt men concentratiescholen en bevordert men het aanleren van Nederlands aan deze nieuwkomers. Deze beleidsoptie strookt echter niet met de visie van de migrantenouders. Zij willen immers hun kinderen ook naar die school sturen waar de kinderen van familieleden, burens, e.d. gaan.

De spreker is voorstander om deze bovengrens op te heffen omdat ze te veel pijnlijke situaties met zich meebrengt. Hij vreest echter dat tal van directies, die zich tot op heden in dit kader heel loyaal hebben opgesteld, in dat geval zullen bedanken om nog mee te werken. Zij verwachten enkel dat het contract dat op basis van de non-discriminatieverklaring werd opgesteld, strikt door de BEOBEMI wordt gerespecteerd.

In het kader van de huidige evaluatie van de non-discriminatieverklaring, is hij er persoonlijk voorstander van om de bovengrens te schrappen en een dwingend karakter te geven aan de benedengrens.

e. Participatie van ouderverenigingen en migrantenverenigingen

De heer Johan Leman wil de ouderverenigingen en migrantenverenigingen graag bij het overleg van de BEOBEMI betrekken. Hij heeft in het verleden de ouderverenigingen regelmatig uitgenodigd voor een debat, maar heeft ze nooit zien opdagen.

f. De notie 'doelgroepleerling'

De heer Johan Leman waarschuwt ervoor dat men de definitie van de doelgroepleerlingen niet zomaar kan aanpassen aan de omschrijving van schoolse achterstand. Men moet er zich voor hoeden zowel een formeel als informeel taalgebruik te hanteren wat ertoe kan leiden dat directies onderlinge afspraken maken over wie zich over de 'domme' en wie zich over de 'slimme' leerlingen ontfenmt. De omschrijving van schoolse achterstand heeft ook een negatieve connotatie.

Hij geeft toe dat de notie 'doelgroepleerling' niet meer strookt met de realiteit. De Oost-Europese kinderen zitten hier bvb. niet in. De notie 'doelgroepleerling' mag men ook niet als een éénduidige notie hanteren in alle onderwijsprogramma's : in een programma als het Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur, OETC, zal dit wellicht anders zijn dan in het voorrangbeleid. Een verschillende benadering is in deze nodig.

– Reactie van mevrouw Ankie Vandekerckhove op de toelichting van de heer Johan Leman

Mevrouw Ankie Vandekerckhove wijst erop dat wanneer een migrantenleerling geweigerd wordt in een bepaalde school, de discriminatie niet opgelost is door hen door te verwijzen naar een andere school. In die zin valt het op dat scholen wel mee

willen doen, zolang de controle of de sanctionering niet te dwingend wordt, daarbij verwijzend naar de pedagogische vrijheid. Daarmee gaan zij volledig voorbij aan en verheffen zij zichzelf boven het Kinderrechtenverdrag dat als minimum-norm niet wordt gerespecteerd. Het verdrag laat echter niet de minste onwettige discriminatie toe.

Zij merkt nog op dat het inzake de klachten niet gaat om zeldzame gevallen. De cijfers liggen laag omdat de gebruiker niet op de hoogte is van de mogelijkheden of de te volgen weg. Of men ziet door het bos de bomen niet meer omdat men met een klacht op verscheidene plaatsen terecht kan.

De snelheid waarmee de BEOBEMI klachten verwerkt, is volgens haar een groot voordeel. Dit is ook van belang voor de leerlingen en geldt zeker voor het begin van het schooljaar waarbij een snelle afwikkeling veel problemen kan voorkomen.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft er geen moeite mee dat de onderwijsnetten lid zijn van de BEOBEMI, maar wel dat de netten quasi alleen vertegenwoordigd zijn. Zij kan enkel betreuren dat de ouderverenigingen niet komen opdagen, maar dit is vooral te wijten aan het feit dat zij weinig of geen interesse hebben voor de problemen van de migrantenouders.

Zij heeft zelf als Kinderrechtencommissaris bewust geopteerd om enkel als waarnemer bij de BEOBEMI betrokken te worden. Zo kwamen jongeren met hun klacht terecht bij de BEOBEMI en daarnaast nog bij het Kinderrechtencommissariaat wanneer zij bijvoorbeeld menen onjuist behandeld te zijn geweest door de BEOBEMI. In dat geval is het niet opportuun op twee stoelen te zitten. Het is voor het Kinderrechtencommissariaat omwille van de objectieve status zuiverder dergelijke lidmaatschappen niet op te nemen.

3. Gedachtewisseling met de leden

De heer *André Moreau* vraagt of men kennis heeft van gevallen waarbij de ouders na een weigering van inschrijving klacht hebben ingediend bij de rechtbank en of er hieromtrent reeds rechtspraak bestaat.

De heer *Gilbert Van Baelen* is ervan overtuigd dat het vrij kleine aantal klachten een grote ijsberg verbergen. Het absolute aantal is daarbij minder relevant omdat men met discriminatie een zeer moeilijk facet aanhaalt : wat is discriminatie, hoe

maak je het zichtbaar, hoe bespreek je dit ? Een klacht is een zeer moeilijk punt voor elke ouder, zeker in het onderwijs.

Men moet er vanuit gaan dat elke school wel op de een of andere manier zich al dan niet bewust bezondigt aan discriminatie. Vanuit zijn ervaring in Limburg dat geconfronteerd wordt met heel wat concentratiescholen, is hij erover verbaasd dat de heer Johan Leman 30 tot 40 % als haalbaar voorstelt in combinatie met het opheffen van de bovengrens. Het is logisch dat een allochtoon zich liever laat inschrijven in een school waar veel allochtonen zijn. Hij heeft vragen bij het opheffen van de bovengrens en het instellen van een minimumgrens. De bovengrens moet zijns inziens beter gedefinieerd worden om een effectief beleid te voeren en problemen op te vangen.

Concreet vraagt hij aan mevrouw Ankie Vandekerckhove hoe zij het overleg op lokaal vlak concreet wil invullen zowel over de netten als over het basis- en secundair onderwijs heen. Dit is van belang wil men de discriminatie aan de wortel aanpakken.

Aan de heer Johan Leman stelt hij de vraag over de vertegenwoordiging van de netten in de BEOBEMI. Op zich is dit voor hem een open vraag. Bij bemiddeling en beoordeling met de betrokken actoren is het niet duidelijk wat de netten er concreet mee zullen doen : sensibiliseren van de scholen of niet. De netten spelen inzake de beoordeling toch de rol van rechter en partij.

Een tweede vraag aan de heer Johan Leman is hoe men de klachtenmogelijkheden kan stroomlijnen. Omdat er nu verscheidene mogelijkheden bestaan, is het niet duidelijk of de klachten daar terecht komen waar ze moeten terecht komen. Is de creatie van één meldingspunt geen betere oplossing ?

De heer *Dirk De Cock* vraagt aan mevrouw Ankie Vandekerckhove of leerkrachten een beroep kunnen doen op het Kinderrechtencommissariaat voor pedagogische ondersteuning bij concrete gevallen. Leraren worden immers in concrete omstandigheden met de rug tegen de muur gezet : door het vermijden van bepaalde discriminaties verzeilt men soms in andere discriminatie-toestanden.

De heer *André Van Nieuwerkerke* hoedt zich voor bepaalde uitspraken. Het ware nuttig om eerst, naast de informatie van deze gedachtewisseling, de resultaten e.d. van de wetenschappelijke evaluatie af te wachten alvorens beleidsstandpunten in te nemen.

Hij is tevens van mening dat heel wat klachten niet terecht komen bij de juiste instanties of dat heel wat klachten niet worden ingediend wegens een tekort aan informatie bij de ouders en leerlingen. In die zin zou de overheid hier stimulerend kunnen optreden.

De spreker brengt aan dat de oorspronkelijke definitie van 'doelgroepkinder' gericht was op een preventieve aanpak. Hij heeft daarom vragen bij het voorstel van het Kinderrechtencommissariaat om deze definitie te herformuleren aan de hand van de schoolse achterstand, wat eerder remediërend van karakter is.

De heer *Frans Ramon* merkt op dat de aanbevelingen van het Kinderrechtencommissariaat vooral geschreven zijn vanuit de rechtsbescherming van kinderen en jongeren. Hij staat volledig achter het pleidooi om kwaliteitsvolle scholen te krijgen in de buurt waarbij de aanwezigheid van andere culturen kan bijdragen tot een verrijking. Hij vraagt hoe het Kinderrechtencommissariaat of de BEOBEMI aan dit positieve imago van een dergelijke multiculturele school kunnen meewerken.

De heer *Lucien Suykens* beaamt de opmerkingen van de heer Johan Leman omtrent het lokale overleg en het sluiten van lokale overeenkomsten tussen scholen. Het probleem is echter dat er geen klachten komen over de subtiële weigeringen of over een veel te hoog inschrijvingsgeld. De betrokken ouders komen dan terecht in andere scholen waar men op basis van de overeenkomsten zoals de bovengrens, hun kind weigert in te schrijven. De bovengrens is er gekomen om mensen te kunnen verwijzen naar scholen waar er nog wel plaats is. Het probleem daarbij is dat 'witte scholen' dan de stempel van goede school meekrijgen.

Het Kinderrechtencommissariaat of de BEOBEMI zouden volgens hem een concreet voorstel moeten doen om decretaal vast te leggen dat geen enkele school nog leerlingen kan weigeren, ook niet op basis van het zgn. pedagogische project.

– *Antwoord van mevrouw Ankie Vandekerckhove*

Mevrouw *Ankie Vandekerckhove* bevestigt dat er reeds rechtspraak bestaat waarbij scholen verplicht werden – eerder in de context van gemengd onderwijs – kinderen in te schrijven. Het zou echter vanuit pragmatisch oogpunt belangrijker zijn als een school gewoonweg een leerling niet mag weigeren omdat een dergelijke klacht niet bepaald positief is voor het welzijn van die leerling. In dat kader is zij geen voorstander van rechterlijke uitspraken

omdat een gedwongen inschrijving niet altijd het welbevinden van de leerling garandeert.

Mevrouw *Ankie Vandekerckhove* antwoordt m.b.t. de vragen betreffende het lokale overleg, dat men dit in ieder geval moet versterken. Dit moet ertoe leiden dat men subtiële weigeringen kan bespreekbaar maken of sneller kan zoeken naar ondersteuning van scholen met probleemleerlingen, enzoverder. Op het lokale niveau kan men deze zaken in een open dialoogsfeer gemakkelijker aanpakken, alsook deze gevallen die men niet kan vatten in vastgelegde procedures of regelgeving.

Voor wat betreft de pedagogische ondersteuning t.a.v. leerkrachten, verduidelijkt zij dat het niet het objectief is van het Kinderrechtencommissariaat, zoals ook het Vlaams Parlement vastgelegd heeft in het decreet, hulp- of dienstverlening te bieden. Het Kinderrechtencommissariaat zal wel samen met de school op zoek gaan naar de mogelijkheden in hun regio om de problemen op te lossen of te zoeken naar de meest geschikte instanties. Het Kinderrechtencommissariaat wil proberen een algemeen zicht te krijgen op wat er allemaal gebeurt en bestaat in het gehele veld.

Het is volgens haar belangrijk dat de definitie van het begrip 'doelgroepkinder' in het kader van de non-discriminatie in ieder geval herbekeken wordt omdat het onwerkbaar is geworden. Als het voorstel van het Kinderrechtencommissariaat niet werkbaar blijkt te zijn, hopen zij in ieder geval toch een aanzet te hebben gegeven tot die herdefiniëring.

Zij beaamt de opmerking van de heer *André Van Nieuwerkerke* dat het Kinderrechtencommissariaat pro-actief dient te zijn. Het toepassen van mensen- en kinderrechten heeft al een preventieve kracht in zich. De prioritaire beleidsdomeinen zijn voor het Kinderrechtencommissariaat juist de basisvoorzieningen voor alle kinderen. Het onderwijs speelt daarbij een enorme rol. Zij hebben de optie genomen om niet enkel te focussen op de typische problemen die vooral van de media veel aandacht krijgen: kindermishandeling, ontvoering, enzoverder. Door op lange termijn te werken aan de beleidsbasisdomeinen hopen zij uiteindelijk te bekomen dat de mensen- en kinderrechten gerealiseerd kunnen worden. Het werken aan een multiculturele school gaat daarmee gepaard.

Zij antwoordt m.b.t. het voorstel van de heer *Suykens* om elke weigering van inschrijving onmogelijk te maken, dat de huidige regelgeving dit al

voorziet. Dit kan wel eventueel in regelgeving worden verijnd of herhaald.

– *Antwoord van de heer Johan Leman*

De heer *Johan Leman* verduidelijkt m.b.t. de werking van de BEOBEMI dat deze commissie uit 12 mensen bestaat, de waarnemers niet meegerekend. De onderwijsnetten hebben daarin 3 leden. De werksfeer van de BEOBEMI is zeer informeel. Hij heeft niet de indruk dat de vertegenwoordigers van de onderwijsnetten zich opstellen als belangenbehartigers, alhoewel men wel rekening moet houden met de haalbaarheid van de bemiddeling die wordt voorgesteld. Hij ziet anderzijds ook geen andere oplossing en vindt de huidige werkwijze verdedigbaar.

Hij heeft t.a.v. het indienen van klachten een voorstel gelanceerd om klachten via een provinciaal meldingspunt te laten passeren om zodoende een drempelverlagend systeem te bewerkstelligen. Deze meldingspunten kunnen de klachten dan doorgeven aan de BEOBEMI.

De opleiding van leerkrachten bevat in ieder geval een duidelijke lacune. De vormingsequipe waarover hij als directeur van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding beschikt, is reeds voor een gans jaar volgeboekt. Deze equipe is ook hoofdzakelijk gericht naar politiediensten en rijkswacht en dus niet echt geschikt voor het onderwijs. Dit probleem inzake de lerarenopleiding dient in ieder geval te worden opgelost in samenspraak met de verscheidene onderwijsnetten.

De vraag naar het werken aan een meer positieve invulling van de multiculturele school heeft volgens hem vooral te maken met de schooldirecties. Zij dragen een grote verantwoordelijkheid omdat zij moeten durven opkomen voor de kwaliteit van hun product. Directies stellen zich soms te weinig assertief op t.a.v. de ouders.

Het imago van een multiculturele school kan ook positiever worden als er meer allochtone leerkrachten zouden worden ingezet. Hier stuit men echter op het vrije katholieke onderwijs dat islamitische leerkrachten in het basisonderwijs mag weigeren.

Hij beaamt dat subtiele weigeringen van inschrijvingen bestaan. De enige oplossing voor hem daartoe is de verplichte benedengrens. Dit lost niet alles op, omdat men daarmee nog geen verandering

krijgt in de schoolcultuur, maar hij hoopt dat deze er dan wel op langere termijn kan uit volgen.

– *Besluit van de voorzitter*

De *voorzitter* besluit dat deze gedachtewisseling in het vooruitzicht van een eventuele bespreking van de aangekondigde externe wetenschappelijke evaluatie van de non-discriminatieverklaring nuttige informatie heeft aangebracht. Hij bedankt mevrouw Ankie Vandekerckhove en de heer Johan Leman voor hun aanwezigheid.

De verslaggever,

Frans RAMON

De voorzitter,

Gilbert VANLEENHOVE

BIJLAGE

Kinderrechtencommissariaat :

"Aanbeveling betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs"

De non-discriminatieverklaring in het onderwijs

1. (Non-) discriminatie in het onderwijs

Hoewel de Vlaamse samenleving een interculturele samenleving is geworden, klagen allochtone kinderen nog vaak over discriminatie. Het Vlaamse onderwijs ontsnapt hier niet aan. Het Kinderrechtencommissariaat ontving sinds begin dit schooljaar meerdere klachten aangaande dit probleem. Dit leidde tot verder onderzoek. In de loop van dit onderzoek verzocht het Kabinet van Vlaams Minister van Onderwijs het Kinderrechtencommissariaat een advies te formuleren m.b.t. de evaluatie van de Non-discriminatieverklaring¹ van 15 juli 1993.

Naast literatuurstudie en de behandeling van de klachten, had het Kinderrechtencommissariaat in de rand van dit dossier meerdere gesprekken met minderjarigen², onderwijsmensen, academici, zelforganisaties van migranten, welzijnswerkers en beleidsverantwoordelijken. Het Kinderrechtencommissariaat had gesprekken met 36 'doelgroeppeerlingen' uit verschillende scholen en regio's. Individuele klachten, die sloegen op concrete dossiers, werden doorverwezen (sedert 15/10/1999) naar de BEOBEMI, waarin sinds die datum het Kinderrechtencommissariaat als neutrale waarnemer zetelt³.

Bij de evaluatie van een protocol als de non-discriminatieverklaring, kan men niet anders dan dit te toetsen aan bestaande rechtsmiddelen. Hierbij wil het Kinderrechtencommissariaat er op wijzen dat de rechtsorde dient gerespecteerd te worden. Door het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind te ondertekenen en te ratificeren heeft België zich geëngageerd om de bepalingen uit dit Verdrag in de praktijk om te zetten.⁴ Het

¹ VLOR, Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs, 15 juli 1993

² Art.12 van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind voorziet dat kinderen het recht hebben hun mening te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen en dat aan deze mening passend belang moet worden gehecht.

³ Naar aanleiding van een onderzoek door het Kinderrechtencommissariaat m.b.t. mogelijke schendingen van de Rechten van het Kind, waarbij een klacht werd behandeld die eveneens bij de BEOBEMI aanhangig werd gemaakt, werd een overeenkomst gesloten tussen de BEOBEMI en het Kinderrechtencommissariaat, die bepaalt dat het Kinderrechtencommissariaat klachten in eerste instantie doorverwijst naar de BEOBEMI, zonder evenwel haar decretale bevoegdheden prijs te geven. Het Kinderrechtencommissariaat fungeert op de vergaderingen van de BEOBEMI als neutrale waarnemer en kan desgevallend haar onderzoeksbevoegdheid opnemen indien de klacht niet naar tevredenheid zou zijn behandeld.

⁴ Art. 4 Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind: "De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken (...)

Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind heeft, als geratificeerd internationaal verdrag een grote juridische en morele betekenis. Bij de evaluatie van de non-discriminatieverklaring kan men hieraan niet voorbij gaan.

2. Klachten m.b.t. discriminatie op basis van etniciteit.

2.1. Aanmeldingen van klachten m.b.t. discriminatie (schooljaar 1999 - 2000)

- 7 klachten m.b.t. weigering van inschrijving, waarin een tussenkomst⁵ werd gevraagd.
- 206 klachten m.b.t. weigering van inschrijving die ons ter informatie werden gemeld.
- 11 klachten m.b.t. discriminatie *in* het onderwijs, waarin een tussenkomst werd gevraagd.
- 9 klachten m.b.t. discriminatie *in* het onderwijs, die ons ter informatie werden gemeld.

2.2. De non-discriminatieverklaring

Bij de totstandkoming van de non-discriminatieverklaring werd deze gezien en toegejuicht als een eerste stap in de richting van een Vlaamse onderwijswereld, waarin racisme en discriminatie ongewenst waren. De non-discriminatieverklaring betekende een stap in de richting van een onderwijsveld waarbinnen elk kind gelijke onderwijskansen krijgt, waarin segregatie vermeden zou worden en zou worden gewerkt aan een niet discriminerende leeromgeving (J.Leman, 1999)⁶. De maatschappelijke realiteiten van 1993 waren anders dan deze waarmee wij vandaag worden geconfronteerd. Deze veranderde samenleving dient mee in rekening te worden genomen bij de evaluatie van de non-discriminatieverklaring.

De objectieve vaststelling van discriminatie kan gebeuren aan de hand van uitspraken of handelingen, getoetst aan hun bedoelingen of gevolgen. Wanneer deze uitspraken of handelingen blijken geven van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur, die tot doel heeft, of ten gevolge heeft of kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt tenietgedaan, aangetast of beperkt⁷, spreken we van discriminatie.

⁵ Vragen om informatie, standpunt of onderzoek

⁶ J. Leman, *Moedertaalonderwijs bij allochtonen*, tussen toelatings- en spreidingsbeleid, Een visie van binnenuit op de non-discriminatieverklaring en de plaats van het OETC, (1999) Acco Leuven – Amersfoort.

⁷ Wet van 30 juli tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden. (B.S., 8 augustus, 1981)

De non-discriminatieverklaring ontstond als een instrument dat over de netten heen een dialoog tot stand bracht over het fenomeen van discriminatie in het onderwijs. Zij heeft er in veel gevallen toe geleid dat er minder 'witte' en meer 'grijze' scholen ontstonden. De non-discriminatieverklaring heeft het taboe van de discriminatie in het onderwijs doorbroken. Men moet de non-discriminatieverklaring als beleidsinstrument dan ook naar waarde schatten. De non-discriminatieverklaring erkent dat elke jongere, ongeacht zijn ras of etnische afkomst, werkelijke gelijke onderwijskansen moet krijgen⁸. Tevens erkent de non-discriminatieverklaring de principieel gelijkheid van elke potentiële gebruiker. Zij vermeldt uitdrukkelijk dat de vrije schoolkeuze uit hoofde van de gebruiker gerespecteerd moet worden⁹. Hierin sluit de non-discriminatieverklaring zich aan bij de tekst van de preambule, art.2, art. 28 en art.29 van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind.

De non-discriminatieverklaring is een instrument dat haar kracht ontleent aan een vrijwillig engagement door de ondertekenende partijen. Dit vrijwillig engagement (dat na de ondertekening niet vrijblijvend is) bleek noodzakelijk, omdat dit voor sommige inrichtende machten een voorwaarde zou kunnen zijn om al dan niet mee te werken aan de voorgestelde doelstellingen. Dit lijkt vreemd, vermits op het moment van ondertekening het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind reeds door België was geratificeerd en ook in Vlaanderen rechtsgeldigheid had verkregen. Dit zou kunnen verklaard worden doordat de non-discriminatieverklaring in de eerste plaats geen juridisch instrument is, maar een uiting van sociaal engagement¹⁰. Door een vrijwillig non-discriminatie-engagement als wettelijke norm te aanvaarden, blijft men echter wel onder de wettelijke norm zoals die is vastgelegd in het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind en afgeleide wetgeving. De non-discriminatieverklaring kan dus wel dienen als werkinstrument, maar nooit in de bestaande vorm als minimumnorm worden gehanteerd.

2.3. Non-discriminatie in de wetgeving

In de bespreking van discriminatie in het onderwijs, moeten wij er op wijzen dat discriminatie van groepen of individuen verboden is voor alle onderwijsnetten. K. Hanson (1994) verwijst hiervoor naar het arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak Costello-Roberts vs. Het Verenigd Koninkrijk van

⁸ VLOR, Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs, (1993) Inleiding.

⁹ VLOR, Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs, (1993) II / 1

¹⁰ L. Van Den Bossche, non-discriminatie in het onderwijs, scholen maken het verschil, De non-discriminatieverklaring in het onderwijs, Moeilijkheden en mogelijkheden, R. Verstegen (editor) (1999) Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen.

25 maart 1993¹¹. Hier komt de doorwerking van grondrechten in de relatie met een private onderwijsinstelling uitdrukkelijk aan bod. In hun arrest verwijzen de rechters o.m. naar art. 28, 2°lid van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Niettegenstaande de vrijheid om onderwijs in te richten op basis van een eigen pedagogisch project, dient ook een vrije school rekening te houden met een aantal minimumeisen inzake de wijze waarop dit onderwijs wordt ingericht. Door de toenemende juridische erkenning van de horizontale doorwerking van grondrechten dient elke school de vrijheidsrechten van haar leerlingen te eerbiedigen.

Tegelijk verwijzen we naar het gelijkheidsbeginsel, zoals dit o.m. is opgenomen in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Art. 2. In art 28 en 29 van datzelfde verdrag, wordt de gelijkheid van elk kind expliciet benadrukt door het gebruik van termen als 'elk kind', en 'ieder kind'.

Dit betekent niet dat elke ongelijkheid in behandeling kan worden uitgesloten. We verwijzen hiervoor naar het arrest van het Arbitragehof van 27 januari 1994, waarin het Arbitragehof de voorwaarden uiteenzet waaronder positieve discriminatie of 'corrigerende ongelijkheden' bestaanbaar zijn met het gelijkheidsbeginsel (K. Hanson, 1999)¹². Positieve discriminatie kan, wanneer zij een wettelijk doel dient, dat gestoeld is op een objectief en redelijk criterium en dat bovendien de aangewende middelen evenredig zijn met het beoogde doel. Bij positief discriminerende maatregelen is vooral de evenredigheidsstoets van belang, en het evenwicht van de gelijkheid van het individu en de gelijkheid van de groep¹³.

2.4. Weigering van inschrijving

Spijts de vele inspanningen die werden geleverd op diverse beleidsniveaus worden leerlingen regelmatig geweigerd op school omwille van hun etnische origine en de mogelijke invloed die dit heeft op autochtone ouders. Scholen vrezen de 'witte vlucht' en het ontstaan van concentratiescholen. Niemand is gebaat bij het ontstaan van concentratiescholen. Toch moeten we bij deze praktijken ernstige vraagtekens plaatsen. Enerzijds komt deze redenering in conflict met de vrije schoolkeuze, anderzijds met het gelijkheidsprincipe en de internationale wetgeving ter zake¹⁴.

¹¹ K. Hanson, Over het hoofd van Fatima, Tijdschrift voor de Rechten van het Kind, juni 1994

¹² K. Hanson, Fundamentele rechten van leerlingen en hun recht op toegang tot het onderwijs, Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid, (1999, 5-6) Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen.

¹³ Arbitragehof nr. 9/94, 27 januari 1994, overweging B.6.2.

¹⁴ M. Laquière, Een echt non-discriminatiebeleid : een garantie voor de toekomst van onze kinderen, Schoolleiding en -begeleiding, afl. 19, okt. 1997 - 53

De etnische origine van leerlingen, vanaf een bepaald percentage accepteren als criterium voor weigering is een discriminerende maatregel. Niemand zou ooit aanvaarden dat een gelijkaardig beleid zou worden gevoerd ten aanzien van bijvoorbeeld kansarme kinderen. Terecht zou men aanvoeren dat hier de menselijke waardigheid wordt aangetast. Het gebruik van het percentage als absoluut gegeven, waarmee men verwijst naar de bovengrens uit de non-discriminatieverklaring¹⁵, is in strijd met de non-discriminatieverklaring zelf en het gelijkheidsprincipe van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Immers, wanneer ouders niet akkoord gaan met de voorgestelde alternatieven voor inschrijving, blijkt dat de school waar de leerling zich aanbood desondanks de leerling kan weigeren zonder gesanctioneerd te worden. De bovengrens wordt regelmatig gehanteerd als een wettelijke norm, wat zij niet is. Leerlingen kunnen klacht indienen bij de BEOBEMI, die zal pogen te bemiddelen, maar zich houdt aan diezelfde bovengrens. De BEOBEMI kan niet sanctionerend optreden, hoewel sommige leden van diezelfde BEOBEMI opperen dat zij bij discussies meermaals tot hun spijt moesten vaststellen dat zij dit niet konden¹⁶.

In het basisonderwijs dienen weigeringen te worden gemotiveerd binnen een termijn van vier kalenderdagen¹⁷. In heel wat gevallen gebeurt dit gewoonweg niet. Dit is ook niet verwonderlijk, gezien het decreet Basisonderwijs in geen sancties voorziet bij weigering zonder schriftelijke motivatie¹⁸ (R. Verstegen, 1998).

2.5. De Beoordelings- en bemiddelingscommissie

Klachten die door lokale bemiddeling niet worden opgelost, kunnen worden voorgelegd aan de BEOBEMI. Het aantal klachten dat effectief wordt ingediend bij de BEOBEMI is maar een fractie van de klachten die worden gemeld bij de steunpunten onderwijs, meldpunten etnische discriminatie en de lokale integratiecentra¹⁹.

Het Kinderrechtencommissariaat krijgt van alle geledingen aan de basis het signaal dat mensen geen klacht neerleggen omdat zij zich te afhankelijk voelen van de school of het onderwijsnet. Deze afhankelijke positie maakt de drempel

¹⁵ VLOR, Gemeenschappelijke verklaring inzake een non-discriminatiebeleid in het onderwijs, (1993) II / 6

¹⁶ Vergadering BEOBEMI d.d. 22/12/1999

¹⁷ Decreet basisonderwijs, 27 februari 1997, (B.S. 17 april 1997) Art. 31 § 2

¹⁸ R. Verstegen, De non-discriminatieverklaring in het onderwijs, moeilijkheden en mogelijkheden, (1998) Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen.

¹⁹ Deze klacht was opvallend aanwezig, waarbij verschillende diensten hun eigen rapporten hebben opgesteld, telkens verwijzend naar meldingen die bij hen zijn binnengekomen. Gezien deze cijfers niet steeds op dezelfde wijze werden verzameld, kunnen zij niet als dusdanig in deze evaluatie worden opgenomen.

naar een klachtenbehandeling vrij hoog. Het valt op dat leerlingen en ouders vaak hun rechten niet kennen, wanneer zij menen in aanraking te komen met discriminerende maatregelen. In dit verband willen wij wijzen op recente klachten betreffende het niet verdelen van de informatiebrochuren : " Gids voor ouders met kinderen in het basisonderwijs"²⁰

Veel ouders en leerlingen zeggen geen vertrouwen te hebben in de werking van de BEOBEMI. Dit kan verklaard worden doordat zij de BEOBEMI ervaren als een orgaan met juridisch bindende uitspraken²¹. In de BEOBEMI zetelen bovendien vertegenwoordigers van de koepel waarbij de scholen die worden aangeklaagd, zijn aangesloten. Ouders klagen aan dat zij hun klacht moeten laten behandelen door de mensen tegen wie zij klacht indienen. De leerlingen of hun ouders zijn bij de beraadslaging niet vertegenwoordigd en hebben geen toegang tot hun dossier, noch inzage in het verloop van de debatten. Dit is absoluut in strijd met art.12 van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind²² en de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur.

2.6. Discriminatie in het onderwijs.

Naast klachten over weigering tot inschrijving, maakte men ook melding van discriminatie in het onderwijs. Hierbij wordt melding gemaakt van discriminerende opmerkingen, het negeren of belachelijk maken van religieuze of culturele gebruiken van migrantenleerlingen, ongelijke behandeling door klassenraden, het gebruik van een onaangepast diagnosticerend instrumentarium door PMS centra, ...²³ H. Deley merkt op dat het recht op neutraliteit soms wordt vertaald in het recht op intolerantie²⁴. In heel wat gevallen wordt

²⁰ Vraag van de heer André Van Nieuwkerke tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams Minister van Onderwijs en Vorming, Plenaire vergadering Vlaams Parlement 1 december 1999.

²¹ Vermits de BEOBEMI klachten ontvankelijk of onontvankelijk, gegrond of ongegrond kan verklaren en er geen beroepsmogelijkheid bestaat, krijgt zij een eerder absoluut gezag, waardoor de schijn kan worden gewekt dat het om een juridisch orgaan handelt.

²² Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind, art. 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

²³ Het Kinderrechtencommissariaat had gesprekken met jongeren uit verschillende regio's en scholen over deze problematiek. Hierbij verwijzen we naar gesprekken in de rand van het Ecpat jongerencongres, Heverlee 5 november 1999 en jongeren aanwezig bij de viering van 10 jaar Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind, Jeugdhuis El Paso, Gent, 20 november 1999.

²⁴ H. De Ley, *Fogi – dossier Moslim zijn in de lekenstaat*, Gent, 1999 Fogi. Zie hierover ook het opiniestuk van T. Fraihi, *Gedeelde verantwoordelijkheid*, De Morgen 20/12/1999

eenzijdig tolerantie verwacht vanwege de allochtone medemens ten overstaan van de dominante bevolkingsgroep. Op wederkerigheid hoeft hij vaak niet te rekenen. De getuigenissen van jongeren zijn te eensluidend om genegeerd te worden.

2.7. Het begrip 'doelgroepleerlingen'.

Verschillende betrokkenen voeren aan dat de omschrijving van het begrip doelgroepleerling niet is gekoppeld aan schoolse prestaties of problemen, maar aan etniciteit. De non-discriminatieverklaring wil de vorming van concentratieklassen of -scholen ontmoedigen. Niemand is een voorstander van concentratieklassen, net zomin als men een voorstander is van homogene klassen waar het de socio-economische situatie van het gezin betreft. Hoe groter de homogeniteit van een bepaalde doelgroep, hoe groter de kansen zijn, dat de zwakheden of problemen van die bepaalde groep zich scherper zal aftekenen. Zo is het ook met de taalvaardigheidsproblemen van allochtone leerlingen. Dit vraagt, gezien het gelijkheidsbeginsel, de nodige ondersteuning voor klassen die een dergelijk homogeen publiek bereiken, teneinde kwaliteitsvol onderwijs aan te kunnen bieden. Bovendien blijkt dat scholen, die inspanningen leveren om in hun concentratieschool kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden, spoedig ook weer autochtone leerlingen uit de buurt kunnen aantrekken²⁵. Daarbij blijft het gegeven overeind dat alle ouders bij voorkeur zoeken naar een goede buurtschool voor hun kind. Onderwijs in de buurt versterkt bovendien het sociaal netwerk van een buurt.

Het is opvallend hoe verwijzingen naar het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind, niettegenstaande de volgehouden inspanning op beleidsniveau, binnen het onderwijsveld nog al te vaak geringschattende reacties teweeg brengen, alsof kinderrechten een vrijblijvende optie zouden zijn. Niets is minder waar. Op de vergadering van de BEOBEMI d.d 22/12/1999 werd een voorstel van het Kinderrechtencommissariaat om ook leerlingen te bevragen voor de interne evaluatie van het non-discriminatieverklaring door meerdere leden smalend ontvangen op bemerkingen als: "dat is jullie winkel" of werd afgedaan als onmogelijk met de opmerking dat men niet beschikt over de kennis van methodieken om dit te doen. Er kan niet genoeg gewezen worden op de juridische consequenties van de ratificatie van het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind.

²⁵ Ter illustratie verwijzen wij naar de VBS De Mozaïek te Gent, die een zgn. historische concentratieschool een nieuw elan placht te geven door consequent en gedreven te werken aan een eigen profiel en een nieuw project. Op vier jaar tijd wijzigde de leerlingensamenstelling zich ingrijpend. J. Lamote, De Mozaïek : een multicultureel opvoedingsproject, Tijdschrift voor welzijnswerk, 21(1997), nr. 205, p. 18 - 30

4. Aanbeveling door het Kinderrechtencommissariaat

- Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor het bestendigen van een non-discriminatiebeleid in het onderwijs. Gezien de zich wijzigende maatschappij en de juridische ontwikkelingen meent het Kinderrechtencommissariaat dat non-discriminatie in het onderwijs een algemeen bindend werkingsprincipe moet worden. Daarom pleit het Kinderrechtencommissariaat voor de versterking en ondersteuning van een non-discriminatiebeleid op twee niveaus, het lokale en het centrale, gesteund door een decretale basis.
- De non-discriminatie en het toelatingsbeleid dienen decretaal vast te liggen, teneinde actuele ontwikkelingen m.b.t. de mensenrechten / kinderrechten in te schrijven in de Vlaamse decreetgeving. Het decreet dient te voorzien in de mogelijkheid om overtredingen effectief te sanctioneren. Hierbij moet de vrije schoolkeuze -met respect voor de reglementering betreffende inschrijving en weigering van leerlingen- als individueel grondrecht gerespecteerd worden.
- Het lokaal overleg dient sterker te worden uitgebouwd, zodat klachten en problemen m.b.t. discriminatie kunnen worden besproken met de verschillende scholen en netverantwoordelijken op lokaal vlak. Klachten worden bij voorkeur behandeld op lokaal vlak. Lokaal overleg dient te worden georganiseerd zodra een bepaald aantal klachten of problemen wordt gemeld bij het centraal overleg.
- Het centraal overleg fungeert als beroepsmogelijkheid voor klachten op het lokaal vlak (zonder evenwel te raken aan de mogelijkheid om gelijk wanneer een zaak aanhangig te maken bij de rechtbank). Tevens kan het centraal overleg een coördinerende en stimulerende rol spelen ten overstaan van het lokaal niveau.
- Op beide niveaus dienen de leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordiger bij de behandeling van hun klachten aanwezig te kunnen zijn en gebruik te kunnen maken van hun spreekrecht, indien gewenst bijgestaan door hun vertrouwenspersoon²⁶.

²⁶ Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind, art. 12

3. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
4. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een

- Teneinde de individuele casuïstiek te overstijgen, worden vertegenwoordigers van de verschillende grote migrantengemeenschappen aangeduid die zetelen in het lokaal en centraal overleg.
- Er dienen deskundigen op het gebied van kinderrechten aangeduid te worden die permanent zetelen in het lokaal en centraal overleg²⁷.
- Het begrip 'doelgroepleerling' verdient een andere omschrijving dan op basis van etniciteit, zoals dit momenteel het geval is. Het Kinderrechtencommissariaat pleit er voor doelgroepleerlingen te omschrijven op basis van schoolse achterstand.
- Scholen die met grote concentraties doelgroepleerlingen werken en door middel van zorgverbreding de kwaliteit van hun aanbod verhogen, dienen hiervoor de nodige ondersteuning te krijgen in de vorm van personeelsomkadering, tijd en middelen.
- Lerarenopleidingen moeten mensenrechten- en kinderrechteneducatie in hun lessenspakket opnemen. Dit werd tevens aanbevolen door het comité voor de rechten van het Kind in Genève, na neerlegging van het eerste Belgische rapport in 1995²⁸.
- Onderwijsinstellingen moeten verplicht worden om hun leerlingen op een begrijpelijke wijze te informeren over hun rechten²⁹.
- De verschillende participatieorganen binnen het onderwijs, dienen aldus samengesteld te worden, dat zij effectief alle kinderen vertegenwoordigen.

vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

²⁷ Het Kinderrechtencommissariaat pleit er voor deze rol niet zelf op te nemen, omdat dit kan leiden tot een belangenconflict wanneer het als onafhankelijk orgaan de procedures van het centraal overleg zou moeten toetsen aan de conformiteit met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

²⁸ Slotbeschouwingen van het Comité voor de Rechten van het Kind: België, Voorstellen en aanbevelingen 18, 9 juni 1995, negende zitting.

²⁹ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, art.42

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen. Bovendien zitten we midden in het VN decennium van de mensenrechteneducatie.

- Bij doorlichtingen door de inspectie zou de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in het algemeen en de non-discriminatie in het bijzonder, als een kwaliteitscriterium moeten gelden.
- Tenslotte pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van het non-discriminatiebeleid dat wordt (zal worden) gevoerd.